

Bakgrunnsnotat Blåsjø

Utbyggingen av Blåsjø og villreinens bruk av området

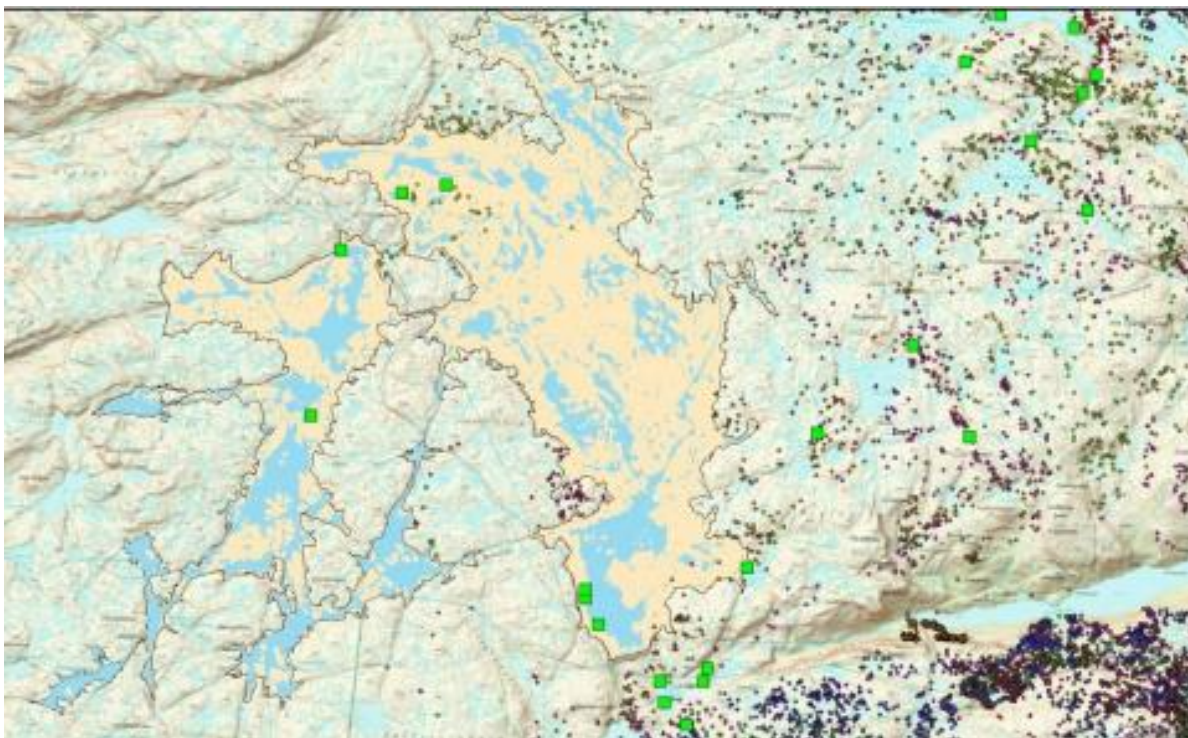
Med utbyggingen av Blåsjø på slutten av 1970-tallet forsvant store beitearealer for villreinen og flere viktige trekkpassasjer aust/vest. Resultatet av dette, sammen med blant annet utbygging av Svartevassmagasinet og Store Urar, er at villreinens bruk av store arealer vest for aksene Svartevassmagasinet - Blåsjø er drastisk redusert. Områda vest for Blåsjø var tradisjonelt viktig som sommer og haustbeite. I dag bruker villreinen disse områdene bare sporadisk, og da i hovedsak av bukk. I forbindelse med klassifiseringen av de 10 nasjonale villreinområdene ble fokusområdet Blåsjø ([Delnormtresetesdalryfylke | Villrein](#)) vurdert å ha over 90% reduksjon som funksjonell trekkpassasje og i arealunnvikelse.

En viktig trekkpassasje (resttrekk) for utveksling av dyr både nord/sør i heia, og aust/vest ligger i Steinsbuskardet sør- øst for Storevassdammen i Blåsjø. Her må imidlertid villreinen dele plassen med turistløyper og tunge tekniske inngrep, og trekkpassasjen brukes i svært liten grad. I praksis er Setesdal Ryfylke villreinområde delt inn i to delbestander, dvs. nord og sør for aksene Bossvatn – Storevassdammen.

Villreinen kan ta seg vestover på nordsiden av Blåsjø, men her vil den møte hindre i form av vegen opp til Oddatjørndammen og videre mot Førreskarddammen. Kommer den først forbi disse plassene er Førrejuvet en flaskehals fra naturen sin side der eneste mulige krysningspunkt ligger rett på nedsiden av damfoten på Førrevassdammen. I de fleste tilfellene vil ikke dyra krysse Førrevassjuvet, men holde seg i områdene rundt Stovedalsvannet og Drakahei.

De fysiske hindrene i området kan i seg selv begrense trekkmulighetene, men det er kombinasjonen med menneskelig ferdsel på og ut ifra de mange veianleggene nord og vest for Blåsjø som i sum skaper problemer for villreinen. Belastningen fra ferdsel gjelder i perioden veiene er åpne, normalt fra midten av juli måned og til midten av oktober.

Kartet på neste side viser de store landskapsmessige endringene som følge av utbyggingen av Blåsjø. Neddemt areal er vist med svak oransje farge og HRV med svart strek. De opprinnelige vannene er vist med mørkere blå farge. Kartet viser også fangstrelaterte kulturminner (grønne firkanter) og GPS data fra reinsdyr. *Kilde: Villreinens bruk av Setesdalsheiene. NINA rapport 694. 2011*

Anleggsveiene i Blåsjøområdet

Blåsjøveien starter ved Gullingen/Mosvatnet der den tar av fra fylkesvei 4702. Avstanden inn til Oddatjørndammen ved Blåsjø er snau 30 km. Sør- vest for Oddatjørndammen deler vegen seg med en veg mot Førreskarddammen og Førrevassdammen, og en veg som går sørover mot Storevassdammen sør i Blåsjø. Ved Oddatjørndammen går det også veg østover til Skrevasskleivane. Se kart vedlegg 2.

Veiene er åpne for allmenn motorisert ferdsel, med unntak av veien mot Storevassdammen som er stengt med bom på Venehei og Beinlei. Delstrekninger er omtalt nedenfor.

Ved Oddatjørn og Førreskarddammen er det bygd ramper for båtutsetting. Disse er åpne for allmenn bruk. Det er også en båtrampe ved Beinlei som brukes til båtferdsel i vestlig del av magasinet og når regulert vannstand er over 1046 (LRV i Blåsjø er 950 og HRV er 1055). Det er bare de som kommer igjennom bommen på Venahei som har tilgang til denne båtrampa.

Øvre Moen - Oddatjørndammen

Vegen blir normalt brøytet opp rundt 25. juni og er normalt farbar fram til 1. oktober. Parallelt med veien går en veitunnel som ikke er i bruk. I ulike sammenhenger har det blitt fremmet forslag om å åpne tunnelen for trafikk, men dette vi kreve mye sikring og tilrettelegging.

Øvre Moen er et mye brukt startpunkt for tur inn til Stranddalen turisthytte (STF). Alternativt kan en følge merket sti fra østenden av Sandsavatnet, men dette er en god del lengre å gå.

Veien til Storevassdammen (ofte nevnt som Blåsjøveien)

Vegen til Storevassdammen er av hensyn til villrein stengt for allmenn motorisert ferdsel med bom på Venehei og på Beinlei ref. vedtak i NVE av 2.6.2020, senere stadfesta av OED 7.12.2020. Det gis tilgang for grunneiere, beitelag, regulant mv. nærmere definert i vedtaket. Hjelmeland og Suldal kommune er gitt ansvaret for utlån av bomnøkler og utsteding av kjøretillatelse. I praksis låser brukerne ut en

nøkkel fra kodeboks ved Gullingen. Antall utlån loggføres. Kriterier for utlån kan vurderes på nytt av NVE om omfanget blir større enn det som lå til grunn for vedtaket.

Veitil Skreivasskleivane

Veien er åpen for allmenn motorisert ferdsel. Veien blir ikke brøytet opp og er normalt farbar i perioden 15. juli – 15. oktober. Veien har en relativt dårlig standard og blir i liten grad vedlikeholdt.

Veitil Førrevassdammen

Åpen for allmenn motorisert ferdsel.

Ferdsel på anleggsveiene

Det er gjennomført en god del ferdselsundersøkelser på veistrekningene, blant annet som del av GPS-merkeprosjektet i Setesdal – Ryfylke. Dei siste åra er det også gjort tilleggsregistrering i regi av verneområdeforvaltningen (SVR). Ferdselsdataene er samlet i tabell 1 vedlegg 1.

En sammenstilling av ferdselsdataene viser i grove trekk:

- Det er stor biltrafikk på strekningen Øvre Moen - Oddatjørndammen i perioden 25. juni – 1. oktober.
- Veien til Skreivasskleivane er relativt mye brukt både av kjørende, gående og syklende.
- Selv med en streng regulering av trafikken ved bommen på Beinlei er det en god del ferdsel videre sørover mot Storevassdammen og der syklistene og gående utgjør en betydelig andel.
- For ferdsel på veien mot Førrevassdammen er registreringene mangelfulle og der en er usikker på omfanget og hvordan det fordeler seg mellom bil/syklister/gående.
- Gjennomgående liten/begrenset båtutsett ved Oddatjørn og Førreskard men klar økning i jaktperioden, og særlig ved Oddatjørn. Noe økt bruk av båtutsett ved Førreskard etter stenging av veg til Venehei og særlig ved lav vannstand i Blåsjø.

Tiltak for å øke villreinens bruk av områdene vest for Blåsjø

Faggruppa legger til grunn at ferdselen på og ut ifra anleggsveiene mange steder er av et slikt omfang at det bidrar til å begrense villreinens bruk av områdene rundt Blåsjø i barmarksperioden. Nedenfor er det gitt en vurdering av aktuelle tiltak.

Stenge Blåsjøveien ved Osanekrysset (Sandsavatnet) eller ved Øvre Moen for allmenn motorisert ferdsel

Vil være et effektivt tiltak for å begrense ferdselen omkring Blåsjø inkludert bruk av sykkel videre inn. Relativt drastisk grep som vil ramme mange brukere. Bør først prøve ut mindre kontroversielle tiltak lengre inn for å se om det har tilstrekkelig effekt. Faggruppa har ikke anbefalt tiltaket i denne omgang.

Seinere brøyting av Blåsjøveien på strekningen Øvre Moen - Oddatjørndammen evt. la veien smelte fram av seg selv.

Seinere åpning (brøyting) av vegstrekningen vil være positivt for å begrense perioden med ferdsel videre mot Skreivasskleivane, Storevassdammen og Førrevassdammen. I en kort periode tidlig på sommeren vil det også kunne øke trekkaktiviteten over Oddåa mellom Odde og Drakaheia. Ved å la veien smelte fram av seg selv vil det ikke være kostnad med gjennomføring. Tiltaket kan innebære senere slipp av sau på beite. I et normalår vil det å unngå brøyting utsette åpningstiden på veien med 3 – 4 uker. Faggruppa anbefaler tiltaket.

Åpning av tunnel Øvre Moen – Oddatjønndammen for allmenn trafikk

Om veien ikke stenges ved Øvre Moen, evt. enda lengre ut, vurderes åpning av tunnelen som eneste mulighet for en vesentlig bedring av trekkmulighetene mellom Odden og Drakaheia. Regulant (Statkraft) har selv forslått dette tiltaket ifbm. Blåfjell pumpe. Tiltaket forutsetter vesentlig oppgradering av tunnelen og med en kostnad på min. 15 mill. kr. I tillegg årlige driftskostnader på om lag 1 mill. kr. Faggruppaa anbefaler tiltaket. Selv med åpning av tunnelen vil snømengdene før og etter tunnelen, evt. brøytetidspunkt ref. forrige pkt., være styrende for når tunnelen blir kjørbare den enkelte sesong.

Stenge veien til Skreivasskleivane for allmenn motorisert ferdsel

Reduksjon i ferdselen på vegen forventes å ha positiv effekt for reinens bruk av trekkorridoren over Pøylåa samt nærområdet til vegen inkl. tangen Høgaloft. Reduksjon i ferdsel kan gjøre at flere dyr kommer i posisjon til på krysse mellom Odden og Drakeheia. Stenging av veien kan muligens øke båttrafikken i Blåsjø og på Store Urevatn i.f.b.m reinsjakt. Faggruppaa anbefaler tiltaket.

Forby sykling på anleggsveiene

Mange anleggsveier er godt egnet for sykling, og bruk av el-sykkel gjør at en kommer langt inn i heia. Flere steder er det en økning i bruk av sykkel etter at veier har blitt stengt for motorisert ferdsel. Begrensing av ferdselen har dermed blitt mindre effektivt enn det som var målsettingen.

Begrensing for bruk av sykkel kan være aktuelt på flere anleggsveier, men synes særlig aktuelt videre fra bommen på Beinlei. Her viser ferdselsdata et betydelig innslag av sykkelbruk, noe som er særlig uheldig gitt den korte avstanden ned til Steinsbuskardet. Faggruppaa er usikre på lovgrunnlaget for å regulere sykkelbruk og er ikke kjent med at det er testet ut på andre anleggsveier. Faggruppaa foreslår å teste ut et slikt forbud fra Beinlei etter samme lovgrunnlag og prosedyre som NVE bruker for å regulere motorisert ferdsel på anleggsveier. Ved en evt. klage i en slik sak vil det være OED som må fatte vedtak. Faggruppaa anbefaler å prøve ut tiltaket og med veien fra Beinlei som pilot.

Stenge veien til Førrevassdammen for allmenn motorisert ferdsel

Vegen er med å styre ferdsel inn på vestsiden av Blåsjø. Området har de senere år vært sporadisk bruk av bukker. Bedring av trekkmulighetene lenger øst ref. omtalte tiltak ovenfor, vil kunne øke villreinsens bruk av områdene og gjøre ferdsel til Førrevassdammen mere konfliktfyllt. Samtidig blir sesongen med ferdsel svært kort om en ikke brøyter opp veien fra Øvre Moen til Oddatjønndammen. Faggruppaa anbefaler ikke stenging av vegen for allmenn motorisert ferdsel i denne omgang. Nytt brøyteregime Øvre Moen – Oddatjønndammen, kombinert med ferdselsregistrering videre mot Førrevassdammen bør prøves ut først.

Regulere båtutsetting med bom på rampene ved Oddatjønndammen og Førreskarddammen

Båtbruken gir lett tilgang inn i sentrale deler av villreinområder rundt Blåsjø, men pr. i dag vurderes båtbruken å være av begrenset omfang. Unntak i jakta da særlig båttrampa ved Oddatjønndammen er en god del i bruk. Et flertall i faggruppaa anbefaler å stenge båttrampene for allmenn bruk.

Vedlegg 1 Ferdelsdata Blåsjø

Ferdselsregistrering 2014 – 2022 gjennomført av NINA

Vegstrekning	Årstall	Målepunkt og periode	Passeringer snitt pr. dag/totalt	Type passering
Skreivasskleivane	2022	Sør i Slettedalen 19.7 – 19.9	20/1309	Gående, sykkel og bil
Storevassdammen	2022	Storsteinsheia, inn forbi bommen ved Beinlei. 19.7 – 22.9	8/489	Bare syklist og gående. Ikke biltelling grunnet feil på teller
	2017	Storsteinsheia 13.7 – 16.10	6/562	Syklister og gående
	2016	Storsteinsheia 18.7 – 4.10	6/472	Syklister og gående
	2014	Storsteinsheia	4/386	Syklister og gående
Førrevassdammen	2016	På demningen sør-vestre dam 15.7 – 1.10	17/1349	Gående

Kilder:

Ferdsestelling i Setesdal Ryfylke. Sommeren 2022. NINA prosjektnotat 1.3.2023

Ferdse i to fokusområder i Setesdal-Ryfylke villreinområde. NINA rapport 1676. 2019

GPS villreinprosjektet i Setesdal – Ryfylke – avbøtende tiltak. NINA rapport 1457. 2019

Biltrafikk inn mot Storevassdammen

Bom plassering	Passeringer 2021	Passeringer 2022
Venahei	68 (+ Statkraft 46)	52 (+ Statkraft 46)
Beinlei	22 (+ Statkraft 36)	26 (+ Statkraft 36)

Kilde:

Suldal kommune. Fra logg ved uttak av nøkkel på Gullingen.

Passeringer fra regulant er anslag gitt av Statkraft selv

Biltrafikk Blåsjøvegen passeringspunkt Gullingen. Antall passeringer (ut og inn)

Måned/år	2022	2023
Mai		978
Juni		2 575
Juli	3 850	*2 070
August	4 115	4 298
September	4 315	55
Oktober	2 045	
November	640	
Desember	451	
SUM	15416	

* I juli 2023 var bommen ute av drift i 3 uker
Kilde: Suldal kommune. Logg på automatisk bom.

Biltrafikk Øvre Moen - Oddatjønndammen

Anslås å ligge på ca. 8 000 passeringer i sesongen, dvs. 40 passeringer gjennomsnitt pr. dag. Anslaget er basert på at halvparten av de som kjører inn fra Gullingen kjører helt opp til Blåsjø.

Båtutsetting

- Båtrampe Oddatjønn: 15 – 20 utsettinger pr. uke. Mere i jaktperioden.
- Båtrampe Førreskard: betydelig mindre i bruk enn båtrampe ved Oddatjønn. Noe økt bruk etter stenging av vegen på Venahei.

Kilde: grovt anslag fra Bjørn Sandvik, kraftverkssjef Statkraft

Vedlegg 2 Kart med navn brukt i teksten

